

Arbeidsdepartementet

GRUNNLAGET FOR INNTEKTSOPPGJØRENE 2012

Kortversjonen

fra

Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene

Oslo, 20. februar 2012

Forord

Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene legger her fram en foreløpig rapport foran inntektsoppgjørene i 2012. Rapporten i endelig utgave vil foreligge i slutten av mars.

Rapporten gir oversikt over utviklingen i de senere år i lønninger, inntekter, priser og konkurranseevne. Utvalget presenterer dessuten en prognose for konsumprisveksten fra 2011 til 2012. Rapporten inneholder også korte beskrivelser av utsiktene for internasjonal og norsk økonomi.

Rapporten bygger delvis på foreløpig statistikk og anslag for 2011. Deler av rapporten vil derfor bli oppdatert i slutten av mars. Dette gjelder bl.a. tall for lønnsutviklingen, for forholdet mellom kvinners og menns lønn, lønn etter utdanning og oppdaterte tall for utviklingen i lønns- og inntektsfordelingen. Etter oppdateringen vil rapporten bli trykket i NOU-serien.

Utvalget vil som vanlig også komme med en rapport etter inntektsoppgjørene i juni som vil redegjøre for resultater av lønnsoppgjør i 2012. Dette materialet offentliggjøres som en nettversjon i juni, og blir trykket i NOU-serien i mars/april til neste år.

Beregningsutvalget ble ved kongelig resolusjon av 7. oktober 2011 gjenoppnevnt for en ny periode inntil 30. september 2015 med følgende mandat:

”Utvalget skal i tilknytning til inntektsoppgjørene legge fram det best mulige tallmessige bakgrunnsmateriale og presentere det i en slik form at uenighet partene i mellom om økonomiske forhold så vidt mulig kan unngås.

Utvalget skal legge fram oppsummeringsrapporter etter inntektsoppgjør.

Utvalget skal, når departementet ber om det, kunne klargjøre det tallmessige grunnlagsmateriale for spesielle inntektspolitiske spørsmål.

Utvalgets utredninger avgis til Arbeidsdepartementet.”

Medlem fra Landsorganisasjonen i Norge, Ellen Horneland, har vært i permisjon under arbeidet med denne rapporten. I tillegg til utvalgets øvrige medlemmer og sekretariatet har følgende deltatt i arbeidet med rapporten: Bjørn Henriksen, Arbeidsgiverforeningen Spekter, Pål Skarsbak, Virke, Oddbjørn Eidem, Næringslivets Hovedorganisasjon, Maria S. Walberg og Klemet Rønning-Aaby, Landsorganisasjonen i Norge, Rolf Stangeland, Unio, Eirik Solberg og Anders Kleppe, KS, Bjørn Tore Stølen, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund, Trond Teisberg, Akademikerne, Arnulf Leirpoll og Bård Westbye, Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Hilde Midsem og Kornelie Korsnes, Statistisk sentralbyrå.

Oslo, 20. februar 2012

Ådne Cappelen
leder
Statistisk sentralbyrå

Ann Lisbet Brathaug
Statistisk sentralbyrå

Stein Gjerding
Arbeidsgiverforeningen Spekter

Ellen Horneland (permisjon)
Landsorganisasjonen i Norge

Lars Haartveit
Hovedorganisasjonen Virke

Grete Jarnæs
Fornyings-, administrasjons- og
kirkedepartementet

Torill Lødemel
Næringslivets Hovedorganisasjon

Synnøve Nymo
Arbeidsdepartementet

Erik Orskaug
Unio

Stein Reegård
Landsorganisasjonen i Norge

Helle Stensbak
Yrkesorganisasjonenes
Sentralforbund

Tove Storrødvann
Akademikerne

Per Kristian Sundnes
KS

Yngvar Tveit
Finansdepartementet

Tormod Belgum, Arbeidsdepartementet, sekretariatsleder
Runar Aksnes, Finansdepartementet
Torbjørn Eika, Statistisk sentralbyrå
Harald Lunde, Statistisk sentralbyrå
Ragnhild Nersten, Arbeidsdepartementet
Victoria Sparman, Statistisk sentralbyrå
Petter Solbu, Finansdepartementet
Siri A. Holte Wingaard, Finansdepartementet

Side

1. Lønnsutviklingen	5
2. Prisutviklingen	9
3. Industriens konkurransevne	11
4. Makroøkonomisk utvikling	13
5. Inntektsutviklingen i husholdningene	17
Vedlegg 1. Lønnsbegreper og grunnlaget for beregning av årslønnsvekst	20
Vedleggstabell	21

1 LØNNSUTVIKLINGEN¹

For lønnstakere under ett legger Beregningsutvalget til grunn en vekst i gjennomsnittlig *årslønn* fra 2010 til 2011 på 4,3 prosent. For ansatte i de største forhandlingsområdene² anslår utvalget veksten til 4¼ prosent.

Tabell 1.1 viser at årslønnsveksten fra 2010 til 2011 kan anslås til om lag 4¼ prosent for industriarbeidere og til vel 4½ prosent for industrifunksjonærer i NHO-bedrifter. Gjennomsnittlig lønnsvekst i dette området er anslått til om lag 4½ prosent. Årslønnsveksten i Virke-bedrifter i varehandelen er beregnet til 3,6 prosent. Samlet lønnsvekst i varehandel kan ha blitt trukket ned av sysselsettingsendringer, ved at grupper med forholdsvis lav lønn har fått økt relativ betydning. I finanstjenester, som omfatter noen flere grupper enn forhandlingsområdet bank og forsikring, er lønnsveksten beregnet til 4,9 prosent. Økte bonusutbetalinger trakk lønnsveksten opp. For ansatte i staten og i kommunene er lønnsveksten anslått til henholdsvis 4 prosent og 4½ prosent. Årslønnsveksten i Spekter-bedriftene ekskl. helseforetakene er anslått til 4,1 prosent og i helseforetakene til 4 prosent.

I NHO-området var lønnsveksten fra 2010 til 2011 om lag 3½ prosent for hotell- og restaurantvirksomhet, 4¼ prosent for arbeidere i byggevirksomhet og 3¾ prosent for arbeidere i transportsektoren samlet. Vedleggstabell 1 gir oversikt over lønnsveksten i 2011 for flere grupper.

Utvalget anslår *lønnsoverhengen* til 2012 til 1¼ prosent for ansatte i de største forhandlingsområdene². Gjennomsnittlig overheng i de tre foregående årene var 1,8 prosent. Endelig overheng til 2012 for lønnstakere under ett kommer utvalget tilbake til i rapporten i slutten av mars. For industriarbeidere er overhengen anslått til 1½ prosent og for industrifunksjonærer til 1¾ prosent. Overhengen for ansatte i Virke-bedrifter i varehandelen og i finanstjenester er beregnet til henholdsvis 1,0 og 1,3 prosent. Både for ansatte i staten og i kommunene er overhengen anslått til 1 prosent. I Spekter-bedriftene ekskl. helseforetakene er overhengen anslått til 1,2 prosent og i helseforetakene til ¾ prosent.

¹ Se vedlegg 1 for omtale av lønnsbegreper og grunnlaget for beregning av årslønnsvekst.

² Omfatter ansatte i virksomheter som er medlemmer av arbeidsgiverorganisasjoner og ansatte i offentlig forvaltning inklusive helseforetakene.

Tabell 1.1 Årslønnsvekst fra året før i prosent for noen store forhandlingsområder. Per årsverk

	NHO-bedrifter i industrien					Kommuneansatte		Spekter-bedrifter			
	Industri i alt	Industri-arbeidere	Industri-funksjonærer	Virke-bedrifter i varehandel ¹	Finanstjenester ²	Statsansatte	Kommuneansatte i alt ³	Undervisningspersonell ⁴	Helseforetakene (Spekter) ⁸	Helseforetakene (SSB) ⁸	Øvrige bedrifter
2002	5,6	5,0	6,1	5,0	6,2	5,9	6,0	8,2	5,3	-	5,5
2003	4,0	3,5	4,6	4,4	4,5	4,3	4,4	5,4	7,0	-	3,8
2004	3,8	3,6	3,8	3,5	4,0	3,7	3,8 ⁵	3,2	3,0	-	3,4
2005	4,0	3,4	4,3	3,9	7,7	3,4	3,4	3,0	3,3	-	3,6
2006	4,3	3,6	4,6	4,2	5,6	4,5	3,9	2,6	3,7	3,0	4,8
2007	5,3	5,5	5,7	5,0	5,2	5,1	4,8	3,6	4,9	6,8	5,3
2008	6,1	5,7	6,3	4,4	9,2	6,7	6,7	5,7	6,5	5,1	6,2
2009	4,2 ⁶	3,9 ⁶	4,5 ⁶	1,8 ⁶	0,4 ⁶	4,4	4,6	4,4	5,1	4,9	4,0
2010	4,1	3,6	4,3	3,6	5,9	4,5 ⁹	3,7	3,6	3,7	3,1	3,5
2011	4½	4¼	4½	3,6	4,9	4	4½	4¼	4	-	4,1
2001-2006	23,7	20,6	25,7	22,8	31,3	23,8	23,4	24,4	24,3	-	22,9
Gj. sn. per år	4,3	3,8	4,7	4,2	5,6	4,4	4,3	4,5	4,4	-	4,2
2006-2011	26,6	25,1	28,0	19,8	28,1	27,2	26,8	23,5	26,6	-	25,3
Gj. sn. per år	4,8	4,6	5,1	3,7	5,1	4,9	4,9	4,3	4,8	-	4,6
Årslønn 2010, per årsverk	466 700	378 600	580 000	-	-	450 300	398 500	445 700	453 200	-	424 000
Årslønn 2010, heltidsansatte	-	-	-	397 200	555 600	-	-	-	-	458 800	-
Antall årsverk 2010	165 400	96 100	69 300	84 000 ⁷	30 500 ⁷	135 000	353 000	89 600	85 100	-	42 100

¹ Lønnsveksttallene er for heltidsansatte.

² Forretnings- og sparebanker og forsikringsvirksomhet som omfatter noen flere grupper enn forhandlingsområdet bank og forsikring. Lønnsveksttallene er for heltidsansatte. Bortsett fra 2009 trakk bonusutbetalinger opp lønnsveksten i perioden 2005-2011, se nærmere omtale i avsnitt 1.2.5 i hovedrapporten.

³ Omfatter ansatte i kommunene, fylkeskommunene og andre virksomheter som er medlemmer i KS, herunder bedriftsmedlemmer. Fram til 2005 er Oslo kommune ikke inkludert.

⁴ Undervisningspersonell ble en del av det kommunale tariffområdet fra 1. mai 2004, mens det tidligere var en del av det statlige tariffområdet. I 2004 og 2005 omfattet tallene undervisningsstillinger med hovedsakelig sentral lønnsdannelse og ekskl. Oslo kommune inkludert.

⁵ Fra og med 2004 omfatter tallene også stillinger med hovedsakelig lokal lønnsdannelse og undervisningsstillinger med hovedsakelig sentral lønnsdannelse.

⁶ Lønnsveksten fra og med 2008 er etter ny næringsstandard. Sammenlignet med veksten fra 2007 til 2008 og tidligere år, vil det være et brudd i tidsserien. Omtale av ny næringsstandard er gitt i boks 1.2 i hovedrapporten.

⁷ Heltidsansatte

⁸ Forskjellen mellom Spekter og SSB i de enkelte år til og med 2010 skyldes i hovedsak ulik periodisering av lønnsveksten. Lønnsveksten i 2011 er basert på tallmateriale/lønnsstatistikk fra SSB. Utvalget vil se nærmere på de historiske tallene for lønnsvekst i helseforetakene.

⁹ Årslønnsveksten for det statlige tariffområdet inkluderer virkninger av ny arbeidstidsavtale for politi- og lensmannsetaten med et bidrag på 0,6 prosentpoeng og 0,3 prosentpoeng som skyldes omlegging av beregningsmetode.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget.

Tabell 1.2 Lønnsoverhenget fra året før i prosent. 2007-2012

Område/gruppe:	2007	2008	2009	2010	2011	2012
NHO-bedrifter i industrien i alt:	1,6	2,2	1,9	1,4	1,5	-
- Industriarbeidere	1,4	1,8	1,8	1,0	1,2	1½
- Industrifunksjonærer	2,0	2,5	2,0 ¹	1,7	1,9	1¾
Virke-bedrifter i varehandel	1,2	1,6	0,9	0,7	1,2	1,0
Finanstjenester ²	1,4	1,3	2,0	1,0	1,3	1,3
Staten	2,9	1,4	3,4	0,9 ³	2,3	1
Kommunene i alt:	1,6	1,4	2,4	1,1	2,4	1
- Undervisningspersonale	1,1	1,2	2,2	1,0	2,4	¾
Ansatte i Spekter-bedrifter:						
- Helseforetakene	1,7	1,4	3,6	2,0	1,7 ⁴	¾
- Øvrige bedrifter	1,5	1,3	1,6	0,9	0,9	1,2
Veid gjennomsnitt ⁵	2,0	2,0	2,3	1,2	1,9	1¼

¹ Overhenget til 2009 ble endret fra 2,5 til 2,0 prosent som følge av ny næringsstandard, se avsnitt 1.2.3 i NOU 2010:4.

² Forretnings- og sparebanker og forsikring under ett som omfatter noen flere grupper enn forhandlingsområdet bank og forsikring.

³ Omlegging av beregningsmetode drar opp overhenget til 2010 med 0,3 prosentpoeng i forhold til tidligere beregning, jf. tabell 1.7 i NOU 2010:4.

⁴ Overhenget til 2011 er beregnet til 2,2 prosent av SSB.

⁵ Overhenget er et gjennomsnitt for flere grupper enn de som er med i tabell 1.2. Fra og med 2010 er beregningen for ansatte i virksomheter som er medlemmer av arbeidsgiverorganisasjoner og for ansatte i offentlig forvaltning inklusive helseforetakene.

Kilde: Beregningsutvalget.

Lønnsutviklingen for ledere i enkelte næringer

Det presenteres tall for to grupper av ledere i næringsvirksomhet:

- Gruppen med yrkeskode 1210, "administrerende direktører" i store og mellomstore foretak, dvs. foretak med 10 eller flere ansatte. Gruppen kan omfatte flere personer med lederfunksjoner i hvert foretak.
- Gruppen med yrkeskode 1300, "ledere av små foretak", dvs. foretak med færre enn 10 ansatte.

Totalt omfattet utvalget til lønnsstatistikken i 2010 26 400 heltidsansatte personer innen disse to ledergruppene.

Tabell 1.3 viser at lønnsveksten regnet som endring i gjennomsnittslønn fra september/oktober 2010 til september/oktober 2011 for administrerende direktører varierte ganske mye mellom næringene som er med i tabellen, fra 0,3 prosent i varehandel til 16,4 prosent finanstjenester. For administrerende direktører i industrien var lønnsveksten 8,7 prosent. Økte bonusutbetalinger fra 2010 til 2011 for administrerende direktører i finanstjenester trakk gjennomsnittslønnen opp. Uten bonus var lønnsveksten også høy, 11,9 prosent. For ledere av små foretak var lønnsveksten i 2011 høy i IKT, mens veksten varierte mellom 1,0 og 6,4 prosent i de andre næringene i tabell 1.3.

I varehandel og bygg og anlegg var lønnsveksten for administrerende direktører fra september/oktober 2010 til samme tidspunkt i 2011 lavere enn for lønnstakerne ellers i disse næringene. I de andre næringene i tabell 1.3 var det omvendt.

Tabell 1.3 Gjennomsnittslønn¹ per september/oktober 2011 for administrerende direktører² og ledere³ av små foretak i enkelte næringer. Eksklusive opsjons- og naturalytelser. Lønnsvekst fra året før i prosent.

	Administrerende direktører			Ledere av små foretak		
	Lønnsvekst	Lønnsnivå	Antall i utvalget 2011	Lønnsvekst	Lønnsnivå	Antall i utvalget 2011
Industri	8,7	999 600	1 066	6,4	595 200	717
Bygg- og anlegg	1,1	742 800	674	2,1	572 400	998
Varehandel	0,3	729 600	2 930	1,0	466 800	7 058
IKT	5,6	1 088 400	918	11,9	780 000	290
Finanstjenester	16,4	1 676 400	645	-	-	-
Forretningsmessig tjenesteyting	5,6	842 400	337	3,9	573 600	336

¹ Månedslønn ekskl. overtid*12. Lønnsbegrepet omfatter avtalt utbetalt lønn, uregelmessige tillegg og bonus.

² Administrerende direktører og andre med lederfunksjoner i foretak med 10 eller flere ansatte.

³ Ledere av små foretak med færre enn 10 ansatte.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, lønnsstatistikken.

2 PRISUTVIKLINGEN

Konsumprisindeksen (KPI) økte i gjennomsnitt med 1,2 prosent fra 2010 til 2011, mot 2,5 prosent året før. Tolv månedersveksten i KPI varierte i 2011 mellom 2 prosent (januar) og 0,2 prosent (desember). Veksten i 2011 ble særlig drevet av prisøkninger på husleie og drivstoff og smøremidler samt alkohol og tobakk. Fall i prisene på audiovisuelt utstyr, klær og matvarer bidro derimot til å trekke prisveksten ned. Fra januar 2011 til januar 2012 økte KPI med 0,5 prosent. I de siste fem årene har KPI i gjennomsnitt steget med 2,1 prosent årlig, mot 1,6 prosent i den foregående femårsperioden.

Konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og utenom energivarer (KPI-JAE) brukes ofte som et mål på den underliggende inflasjonen. Fra 2010 til 2011 steg KPI-JAE med 0,9 prosent, ned fra 1,4 prosent året før. Tolv månedersveksten var høyest i april med 1,3 prosent og lavest i januar og juni med 0,7 prosent. I januar 2012 var tolv månedersveksten 1,3 prosent. KPI-JAE har i gjennomsnitt steget med 1,8 prosent de siste fem årene.

Utvalget har i denne rapporten gjennomført beregninger med den makroøkonomiske modellen Kvarts for å anslå utviklingen i konsumprisene fra 2011 til 2012. I modellberegningene er det lagt til grunn forutsetninger om bl.a. utviklingen i elektrisitetspriser, råoljepriser, kronekursen og importpriser.

Modellberegningene gir en gjennomsnittlig økning i konsumprisene (KPI) fra 2011 til 2012 på 1,2 prosent. Justert for avgiftsendringer og utenom energivarer (KPI-JAE), gir modellberegningene en prisvekst i 2011 på 1,4 prosent. Dersom kronekursen blir 2 prosent svakere eller sterkere enn forutsatt, viser modellberegningene at prisstigningen vil bli økt eller redusert med 0,2 prosentpoeng i forhold til prognosebanen. En oljepris som på årsbasis er 100 kroner pr. fat høyere enn forutsatt, vil kunne øke prisstigningen med 0,3 prosentpoeng fra 2011 til 2012. En lavere oljepris vil på tilsvarende måte bidra til lavere prisstigning. Dersom veksten i elektrisitetsprisene blir 10 prosentpoeng lavere eller høyere enn lagt til grunn, vil det ifølge modellberegningene endre prisveksten med 0,5 prosentpoeng i forhold til prognosebanen.

Tabell 2.1 Modellresultater. Beregnet vekst i KPI og KPI-JAE fra 2011 til 2012 og isolerte virkninger av enkelte endringer i forutsetningene. Konsumprisvekst i prosent fra samme periode året før.

	1. kv	2. kv	3. kv	4. kv	Året
KPI	0,7	0,6	1,6	1,9	1,2
KPI-JAE	1,2	1,3	1,5	1,3	1,4
<i>Prisvirkninger av:</i>					
10 prosentpoeng høyere/lavere elektrisitetsprisvekst	+/-0,5	+/-0,5	+/-0,5	+/-0,6	+/-0,6
2 prosent svakere/sterkere krone	+/-0,1	+/-0,2	+/-0,3	+/-0,4	+/-0,3
100 kroner høyere/lavere oljepris	+/-0,2	+/-0,2	+/-0,2	+/-0,3	+/-0,2

Målt som vekst over fire kvartaler indikerer modellberegningen at den underliggende prisveksten målt ved KPI-JAE vil stige gradvis fra første til tredje kvartal, men deretter avta noe i fjerde

kvartal 2012. Prisveksten målt ved KPI antas å avta noe fra første til andre kvartal, og deretter tilta ut året.

Nedenfor følger en gjennomgang av noen viktige forutsetninger som ligger til grunn for modellberegningen:

- Utvalget har lagt til grunn at elektrisitetsprisene på årsbasis vil falle med om lag 10 prosent fra 2011 til 2012.
- Utvalget har lagt til grunn en gjennomsnittlig oljepris på om lag 625 kroner per fat i 2012.
- Som årsgjennomsnitt anslår utvalget at den importveide kronekursen vil være uendret fra 2011 til 2012.
- Det er i modellberegningene lagt til grunn et gjennomsnittlig fall i importprisene på konsumrelaterte varer på 0,9 prosent fra 2011 til 2012, regnet i norske kroner.
- Prisene på varer til konsum påvirkes av det avgiftsopplegget som Stortinget vedtar. Avgiftsopplegget for 2012 antas å bidra til at veksten i KPI blir om lag 0,1 prosentpoeng høyere enn veksten i KPI-JAE.

Slike modellbaserte beregninger vil alltid være beheftet med usikkerhet. Usikkerheten i vekstanslaget i KPI for 2012 er blant annet knyttet til utviklingen i energiprisene, som ofte svinger sterkt gjennom året. Det er også stor usikkerhet knyttet til kronekursen, samt utviklingen i internasjonale råvarepriser.

Med bakgrunn i de beregningene som er foretatt og ovennevnte vurderinger, anslår Beregningsutvalget en gjennomsnittlig vekst i KPI på *om lag 1/4 prosent* fra 2011 til 2012.

3 INDUSTRIENS KONKURRANSEEVNE

Økt globalisering, sterkere internasjonal konkurranse og lavere transportkostnader har medført at stadig større deler av norsk næringsliv utsettes for konkurranse fra utlandet. Mange tjenesteytende næringer, bygg og anlegg mv. har i de senere årene blitt stilt overfor stadig sterkere konkurranse fra utenlandske tilbydere. Det kan være vanskelig å overskue hvilke næringer som i framtiden vil være utsatt for internasjonal konkurranse. Blant eksport- og importkonkurrerende næringer i fastlandsøkonomien er likevel fortsatt industrien den viktigste enkeltnæringen. En rimelig god evne for industrien til å konkurrere både ute og hjemme er dermed viktig for å realisere en balansert økonomisk utvikling. Dette behøver imidlertid ikke innebære at industriens konkurransevne hele tiden må være like god. Da oljeinntektene kom inn i norsk økonomi, kunne kravet til balanse i utenriksøkonomien oppnås med en mindre industrisektor. Men petroleumsinntektene innebærer ikke at konkurranseutsatt sektor på varig basis kan ha svakere konkurransevne enn konkurrentene i våre handelspartnerland.

Beregningsutvalget presenterer flere tallfestede indikatorer for å beskrive norsk næringslivs konkurransesituasjon internasjonalt. Flere av disse komponentene og særlig kostnadsindikatorer, peker i retning av en svekket situasjon for norske bedrifter de siste årene. Dette bildet står noe i motsetning til resultatene når det gjelder sysselsetting og faktisk produksjonsutvikling i Norge sammenliknet med i andre land. Mens en rekke aggregerte indikatorer for Norge fremstår som bedre enn for mange andre land så langt, innebærer det høye kostnadsnivået at bedriftenes konkurransevne framover kan være usikker i deler av økonomien.

Det er en nær sammenheng mellom utviklingen i *konkurransevnen og lønnsomheten i næringslivet*. Hovedkursteorien peker på lønnskostnadsandelen som en sentral indikator for utviklingen i lønnsomheten. Lønnskostnadene som andel av totale faktorinntekter til norsk industri har historisk svingt med konjunktorene rundt et nokså stabilt nivå. Etter at andelen økte mye i 2009 i forbindelse med finanskrisen, falt den noe tilbake i 2010 og 2011.

Den kostnadmessige konkurransevnen målt ved relative timelønnskostnader i industrien i felles valuta anslås å ha svekket seg med i gjennomsnitt 2,4 prosent per år de siste ti årene. Av dette kan 1,3 prosentpoeng tilskrives høyere lønnskostnadsvekst i Norge enn hos handelspartnerne, mens 1,1 prosentpoeng skyldes en styrking av kronen. I 2011 økte de relative timelønnskostnadene målt i felles valuta med 3,7 prosent hvorav knapt 2 prosentpoeng skyldes en styrking av kronen.

Gjennomsnittlige timelønnskostnader i norsk industri var i 2011 anslagsvis 55 prosent høyere enn et handelsvektet gjennomsnitt av våre handelspartnere i EU, målt i felles valuta. For industriarbeidere alene anslås de norske timelønnskostnadene å ligge 57 prosent høyere enn hos handelspartnerne i EU, regnet i felles valuta.

De siste ti årene har produktiviteten i norsk industri, målt ved bruttoprodukt per timeverk i faste priser, økt med i gjennomsnitt 2,5 prosent per år. Dette er noe lavere enn produktivitetsveksten hos våre handelspartnere. Dersom en ser på produktivitetsutviklingen målt ved bruttoprodukt i løpende priser per timeverk, er imidlertid bildet for norsk industri langt mer positivt. Dette gjenspeiler i stor grad at norsk industri har hatt sterkere prisvekst på sine produkter enn industrien hos handelspartnerne.

Tabell 3.1 Timelønnskostnader i industrien. Prosentvis endring fra året før.

	Gj.snitt 2002- 2011	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Vekst i lønnskostnader per time											
Norge ¹⁾	4,4	6,0	3,8	3,4	4,1	6,2	3,8	5,1	4,5	2,5	4,3
Handelspartnere ²⁾	3,0	3,8	3,9	2,2	2,8	2,6	4,1	3,1	3,8	1,3	2,5
Relativ timelønnskostnadsvekst i nasjonal valuta	1,3	2,1	-0,1	1,2	1,3	3,5	-0,3	1,9	0,7	1,2	1,8
Relativ timelønnskostnadsvekst i felles valuta	2,4	10,3	-3,0	-2,5	5,9	3,0	1,4	2,5	-2,2	5,6	3,7
<i>Memo:</i>											
Valutakurs ³⁾	1,1	7,4	-3,0	-3,8	4,4	-0,5	1,7	0,5	-2,9	4,2	1,9

¹ Lønnskostnad per utførte timeverk i industrien, jf. nasjonalregnskapet.

² Tallene for årene 2002-2010 er fra Bureau of Labor Statistics (BLS). For 2011 er tallgrunnlaget hentet fra Eurostat. Kildegrunnlagets andel av handelspartneraggregatet er 93-96 prosent for årene 2002-2010 og 77 prosent for 2011. Tall for handelspartnere er beregnet som veide geometriske gjennomsnitt, jf. boks 3.1.

³ Industriens effektive valutakurs. Et positivt endringstall innebærer en styrking av norske kroner målt ved industriens effektive valutakurs. Utviklingen i industriens effektive valutakurs kan avvike betydelig fra kronens verdi mot enkeltvalutaer. Dette innebærer bl.a. at et veid gjennomsnitt ikke gir et fullstendig uttrykk for den endringen i konkurransesituasjonen de enkelte bedriftene eller bransjene står ovenfor.

Kilder: Bureau of Labor Statistics (BLS), Eurostat, SSB og Beregningsutvalget

4 MAKROØKONOMISK UTVIKLING

Internasjonal økonomi

Den økonomiske veksten i verdensøkonomien avtok igjen gjennom 2011, etter at den hadde tatt seg opp siden andre halvår 2009 og i 2010. Veksten var særlig lav i flere europeiske land og i Japan. Fortsatt høy vekst i framvoksende økonomier bidro til å trekke veksten i verdensøkonomien opp. Arbeidsledigheten har holdt seg høy i mange industriland.

IMF forventer en vekst i verdensøkonomien på 3¼ prosent i 2012, ned fra 3¾ prosent i 2011. Veksten i industrilandene ventes å forbli lav, mens framvoksende økonomier ventes å ha høy vekst. Arbeidsledigheten anslås å holde seg høy en god stund.

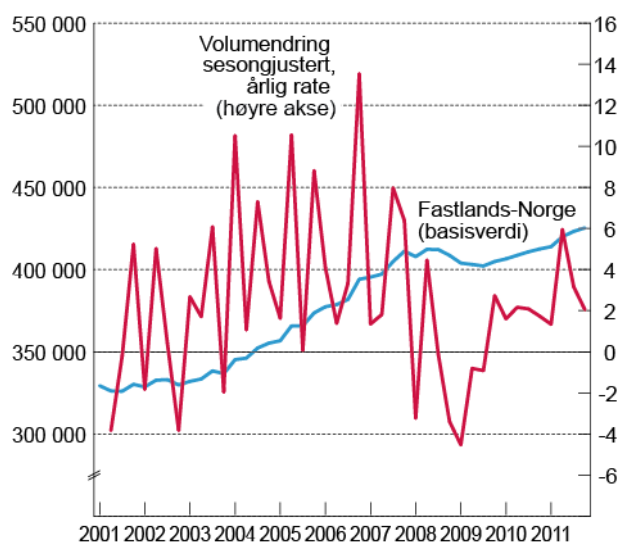
Usikkerheten til utviklingen framover er stor. Det er kommet positiv informasjon om utviklingen i USA de siste månedene, og veksten kan bli høyere enn anslått. På nedsiden knytter risikoen seg særlig til om euroområdet klarer å håndtere gjeldskrisen og gjenopprette tilliten til statsfinansene i de gjeldstyngede landene.

Norsk økonomi

BNP Fastlands-Norge økte med 2,6 prosent i fjor regnet i faste 2009-priser. Den kvartalsvise veksten har vært stabilt på dette nivået siden 4. kvartal 2009, og om lag på antatt trendvekst. Den kraftige konjunkturedgangen er dermed for lengst over, selv om norsk økonomi ved inngangen til 2012 fremdeles er nær bunnen i en moderat lavkonjunktur. Nivået på BNP for Fastlands-Norge før finanskrisen, ble gjeninnhentet i 4. kvartal 2010, men fratrukket bruttoproduktet i offentlig forvaltning, ble BNP-nivået fra før finanskrisen først passert i 2. kvartal 2011. Bruttoproduktet i industri og bergverk og annen vareproduksjon, ligger fortsatt klart lavere enn nivået før finanskrisen, mens for tjenester inklusive boligjenester ligger nivået klart høyere. Som årsgjennomsnitt i 2011 var veksten i bruttoproduktene i hovedgruppene i fastlandsøkonomien svært lik, fra 2 prosent i industrien til 2,9 prosent i annen tjenesteproduksjon. Offentlig forvaltning hadde en årsvekst på 2,2 prosent, og annen vareproduksjon hadde en vekst på 2,6 prosent.

På årsbasis økte sysselsettingen med 1,4 prosent i fjor, men det er store forskjeller mellom næringer. Nasjonalregnskapet viste en positiv vekst i fjor for viktige arbeidsintensive næringer, som bygge- og anleggsvirksomheten, varehandel samt deler av industrien som produserer for hjemmemarkedet. Industrien samlet hadde en nedgang, og næringsmiddelindustrien, trelast-, trevare- og papirvareindustri og produksjon av metaller bidro med fall i sysselsetting på mellom 1,7 og 2,3 prosent. Nivået i 2011 for industrisysselsettingen er også fortsatt lavere enn nivået på sysselsettingen før finanskrisen. Sysselsettingen innen offentlig forvaltning økte med 1,8 prosent fra 2010 til 2011.

Lavkonjunktoren i norsk økonomi vil trolig fortsette i 2012, men prognosene spriker i spørsmålet om lavkonjunktoren vil avdempes. Mens SSB anslår veksten i BNP Fastlands-Norge til 2,7 prosent, ligger for eksempel Norges Banks anslag om lag 1 prosentpoeng høyere. Svake vekstutsikter internasjonalt bidrar både til lavere produksjonsvekst i eksportnæringene og til moderate investeringer innen disse næringene. Økt etterspørsel fra oljevirksomheten og en fortsatt sterk vekst i boliginvesteringene vil bidra positivt.

Figur 4.1 BNP – Fastlands-Norge sesongjustert i basisverdi i millioner 2009-kroner, og kvartalsvis vekst omregnet til årlige vekstrater i prosent.

*Tallene for 2010 og 2011 er foreløpige

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 4.1 Utviklingen i noen makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet fremgår. Regnskapstallene for 2010 og 2011 er foreløpige

	2010	2011	2012			
	Regnskap	Regnskap	SSB ¹	NB ²	FIN ³	Andre ⁴
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,7	2,2	3,2	4½	4,0	2,2
Konsum i offentlig forvaltning	1,7	1,5	2,2	1¾	1,5	..
Bruttoinvesteringer i fast kapital	-5,2	6,9	7,2	..	5,6	5,6
- Fastlands-Norge	-2,5	8,2	4,6	6½	4,1	..
- Utvinning og rørtransport	-9,0	11,4	14,1	14	11,0	..
Eksport	1,8	-1,1	0,5	..	1,0	..
- Tradisjonelle varer	2,6	-0,6	-2,0	3 ⁵	2,4	..
Import	9,9	2,5	3,5	3½	4,3	..
- Tradisjonelle varer	8,1	5,4	4,1	..	4,7	..
Bruttonasjonalprodukt	0,7	1,6	2,2	3	2,4	..
- Fastlands-Norge	1,9	2,6	2,7	3¾	3,1	2,4
Sysselsatte personer	-0,1	1,4	1,1	1¼	1,5	..
Utførte timeverk, Fastlands-Norge	0,8	1,5	0,9	..	1,2	..
Arbeidsledighetsrate -AKU (nivå)	3,6	3,3	3,4	3	3,3	..
Årslønn	3,7	4,3	3,6	4¼	4,0	3,8
Konsumprisindeksen	2,5	1,2	1,3	1½	1,6	1,5
Driftsbalansen, mrd. Kroner	313,6	387,0	426,9	438
Husholdningenes disponible realinntekt	3,5	4,0	3,6

	2010	2011	2012			
	Regnskap	Regnskap	SSB ¹	NB ²	FIN ³	Andre ⁴
MEMO:						
Pengemarkedsrente (nivå)	2,5	2,9	2,8	2¼ ⁹	2,6	2,6 ¹⁰
Importveid kronekurs ⁶	-3,7	-2,4	-0,4	½	0,2	
Utlånsrente, rammelån (nivå) ⁷	3,4	3,6	3,8	
Råoljepris ⁸ i kroner (nivå)	484	621	639	..	575	

¹ Anslag ifølge Statistisk sentralbyrå, Økonomiske analyser 1/2012, januar 2012.

² Anslag ifølge Norges Bank. Pengepolitisk rapport 3/2011, oktober 2011.

³ Anslag ifølge Finansdepartementet, Meld.St. 1 (2011-2012), oktober 2011.

⁴ Gjennomsnitt av anslag fra DNB, Swedbank og Nordea.

⁵ Inkludert reisetrafikk og andre tjenester.

⁶ Positivt tall innebærer svekket krone.

⁷ Gjennomsnitt for året. Rammelån med pant i bolig.

⁸ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

⁹ Styringsrente.

¹⁰ Gjennomsnitt av renteprognoser for pengemarkedsrenten til mai 2012.

Disponibel realinntekt for Norge økte med 5,9 prosent i 2011 mot en vekst på 5,3 prosent året før. Sett over en lengre periode har det vært en betydelig samlet realinntektsvekst. Fra konjunkturbunnen i 2002 har disponibel realinntekt økt med 36 prosent.

Den gjennomsnittlige disponible realinntekstveksten de siste ti årene har vært 2,9 prosent per år, hvorav det sterkeste gjennomsnittlige bidraget har vært fra produksjonsaktiviteten i Fastlands-Norge, tett fulgt av bedring i bytteforholdet overfor utlandet som først og fremst skyldes prisutviklingen på råolje og naturgass. Men også prisutvikling på andre varer har bidratt positivt til bytteforholdesgevinstene. I gjennomsnitt for 10 årsperioden har dette bidratt med 0,4 prosentpoeng til veksten i disponibel realinntekt. Produksjonen i petroleumsvirksomheten har derimot bidratt negativt siden 2005.

Vekstbidragene er vist i tabell 4.2, og bidraget fra produksjonsvekst er splittet opp i vekst i henholdsvis petroleumsvirksomhet og øvrige næringer.

Tabell 4.2 Vekst i disponibel realinntekt for Norge¹. Prosent

	Gj.snitt 2002- 2011	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
Disponibel realinntekt for Norge, vekst-%:	2,9	-2,8	1,0	8,6	10,7	7,5	0,7	5,8	-12,0	5,3	5,9
Vekstbidrag fra ² :											
Produksjonsvekst i petroleumsvirksomhet ³ :	-0,6	0,6	0,2	0,4	-1,0	-1,5	-1,3	-0,8	-0,7	-1,3	-0,8
Produksjonsvekst ellers ³ :	1,8	0,7	0,6	4,0	3,6	3,8	3,8	0,2	-2,0	1,6	2,3
Endring i bytteforholdet:	1,6	-4,1	0,0	4,4	7,4	5,9	-1,2	6,6	-10,2	4,2	4,0
Herav prisutviklingen på råolje og naturgass	1,2	-4,0	-0,1	3,8	6,4	4,8	-1,3	5,9	-9,2	3,0	4,3
Endring i rente- og stønadsbalansen:	0,1	0,0	0,2	-0,2	0,7	-0,8	-0,5	-0,2	0,9	0,8	0,4

* Foreløpige tall.

¹ Inntektstallene er deflatert med nasjonalregnskapets prisindeks for netto innenlandsk sluttanvendelse, dvs. innenlandske sluttleveringer inklusive lagerendring, men eksklusive kapitalslit.

² Uoverensstemmelser i tabellen skyldes avrunding.

³ Produksjonsvekst målt ved nettoproduktet regnet i faste priser.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

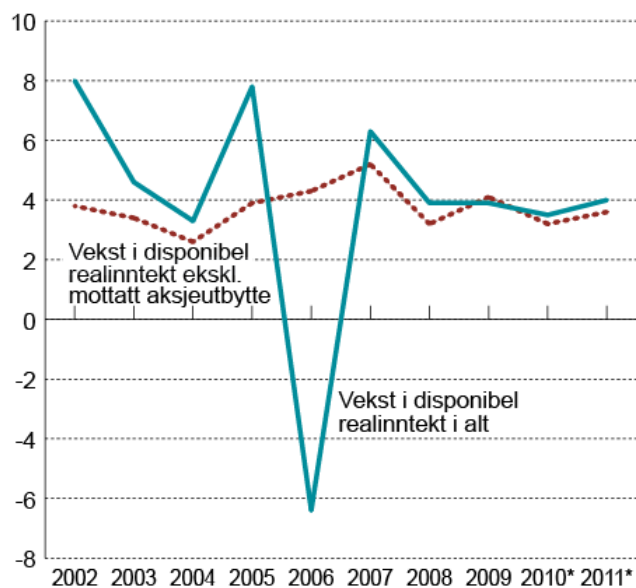
5 INNETKTSUTVIKLINGEN I HUSHOLDNINGENE

Samlet inntektsutvikling for husholdningene bestemmes både av inntektsutviklingen for den enkelte og av antallet som tjener opp inntekt. Også utviklingen i formues-, skatte- og trygdeforhold er viktige for den disponible inntekten.

Husholdningenes *disponible realinntekt* var ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall 4 prosent høyere i 2011 enn året før, jf. figur 5.1. Regnet per person var økningen 2,7 prosent. Den største inntektskomponenten, *lønn*, bidro med 3,8 prosentpoeng av økningen i disponibel realinntekt.

Offentlige stønader, som er den viktigste inntektskilden for pensjonister og trygdede, har i hele perioden 2002-2011 gitt positive bidrag til veksten i husholdningenes disponible realinntekt. Utviklingen i offentlige stønader bidro til å øke veksten i disponibel realinntekt med 1,5 prosentpoeng i 2011. Dette er noe høyere enn det tilsvarende vekstbidraget i 2010 som var 1,1 prosentpoeng. Økning i utbetalte alderspensjoner står for det største bidraget til veksten i stønadene.

Husholdningenes *formuesinntekter* består i hovedsak av renter på bankinnskudd og aksjeutbytte, mens *formuesutgiftene* stort sett omfatter gjeldsrenter. I 2011 gikk både husholdningenes formuesinntekter og formuesutgifter opp. Formuesinntektene bidro til å trekke veksten i disponibel realinntekt opp med 1 prosentpoeng, mens formuesutgiftene bidro til å dempe veksten i disponibel realinntekt med 0,7 prosentpoeng.

Figur 5.1 Vekst i disponibel realinntekt for husholdninger og ideelle organisasjoner. Prosentvis endring fra året før.

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Reallønn etter skatt ifølge standardberegninger for utvalgte grupper

Tabell 5.1 indikerer en økning i reallønn etter skatt for lønnstakere i alt på 3 prosent fra 2010 til 2011, mot 1,1 prosent året før.

For de grupper utvalget har tall for, varierte veksten i reallønn etter skatt i 2011 fra 2,3 prosent for ansatte i Virke-bedrifter i varehandel til 3,3 prosent for ansatte i forretnings- og sparebanker og forsikring. For ansatte i forretnings- og sparebanker bidro bonusutbetalinger til å trekke reallønnsveksten opp både i 2010 og 2011.

Lønnsbeskatningen blir langt på vei videreført på 2011-nivå i 2012, dvs. innslagspunktene for toppskatt, minstefradraget og personfradraget er oppjustert i tråd med anslått lønnsvekst fra 2011 til 2012. Procentsatsen i minstefradraget blir imidlertid økt fra 36 til 38 prosent i 2012. Fradraget for fagforeningskontingent blir økt med mer enn prisveksten, fra 3 660 kroner til 3 750 kroner. Enkelte beløpsgrenser holdes nominelt uendret. Det gjelder blant annet det særskilte fradraget i lønnsinntekt, nedre grense for å betale trygdeavgift, fradraget for reiser mellom hjem og arbeid (både kilometersatsene og nedre grense), det særskilte fradraget i Finnmark og Nord-Troms mv. Også barnetrygden holdes nominelt uendret fra 2011 til 2012. I fradraget for reiser mellom hjem og arbeid økes kilometergrensen for overgang fra høy til lav sats fra 35 000 km til 50 000 km.

Tabell 5.1 Gjennomsnittlig årslønn, lønnsvekst, og reallønnsvekst etter skatt for utvalgte forhandlingsområder. Lønnstakere i klasse 1 med gjennomsnittlig årslønn og med standardfradrag. Vekst i prosent

Grupper	Årslønn i 2010, kr	2010		2011	
		Lønnsvekst	Vekst i reallønn etter skatt	Lønnsvekst	Vekst i reallønn etter skatt
Industriarbeidere ¹	378 600	3,6	1,1	4¼	2,9
Industrifunksjonærer ²	580 000	4,3	1,6	4½	3,0
Ansatte i Virke-bedrifter i varehandel ³	397 200	3,6	1,1	3,6	2,3
Ansatte i forretnings- og sparebanker og forsikring ⁴	555 600	5,9 ⁷	2,9	4,9 ⁷	3,3
Statsansatte	450 300	4,5 ⁸	1,8	4	2,7
Kommuneansatte ⁵	398 500	3,7	1,1	4½	3,1
Veid snitt av alle grupper ⁶	435 600	3,7	1,1	4,3	3,0

¹ Gjelder for industriarbeidere i NHO-bedrifter med gjennomsnittlig avtalefestet normalarbeidstid, for dagarbeidere betyr dette 37,5 t/uke.

² Industrifunksjonærer i NHO-bedrifter.

³ Tall for Virke-bedrifter i varehandel er for heltidsansatte.

⁴ Dekker noen flere grupper enn forhandlingsområdet bank og forsikring. Tall for heltidsansatte.

⁵ Inklusive skoleverket.

⁶ Gjennomsnittet gjelder alle grupper, også de som ikke inngår i tabellen.

⁷ Bonusutbetalinger trakk lønnsveksten opp i 2010 og 2011.

⁸ Årslønnsveksten for det statlige tariffområdet inkluderer ny arbeidstidsavtale for politi- og lensmannsetaten med et bidrag på 0,6 prosentpoeng og omlegging av beregningsmetode som anslås å ha bidratt med inntil 0,3 prosentpoeng.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget.

Pensjonsytelser fra folketrygden

Pensjonen for enslige minstepensjonister økte reelt med 3,3 prosent og for minstepensjonistektepar med 3,4 prosent fra 2010 til 2011. I 2011 utgjorde minstepensjonen i gjennomsnitt 155 517 kroner for enslige og 287 717 kroner for ektepar.

For å tilpasse pensjonsskattereglene til pensjonsreformen ble det innført nye skatteregler for AFP- og alderspensjonister fra 2011. Disse skattyterne får et nytt skattefradrag i pensjonsinntekt til erstatning for skattebegrensningsregelen. I 2012 utgjør det nye skattefradraget maksimalt 29 300 kroner, og vil sikre at minstepensjonen forblir skattefri. I motsetning til i skattebegrensningsregelen vil ikke det nye skattefradraget nedtrappes mot andre inntekter enn pensjon, og det beregnes ikke lenger et formuestillegg til inntekten. Første innslagspunkt for neddrapping er ved pensjonsinntekt lik 165 000 kroner. Skattefradraget nedtrappes med en sats på 15,3 prosent av pensjonsinntekt over dette nivået og opp til 251 700 kroner. For inntekt over dette nivået, nedtrappes skattefradraget med en sats på 6,0 prosent. Skattefradraget fastsettes uavhengig av ektefellens inntekt. Særfradraget for alder er også fjernet, og trygdeavgiften på pensjon er økt til 4,7 prosent. Endringen innebærer at mange pensjonister med lave og midlere inntekter får reduserte marginalsatter og høyere arbeidsinsentiver enn med skattebegrensningsregelen. Finansdepartementet anslo i forbindelse med statsbudsjettet for 2011 at om lag 60 prosent av AFP- og alderspensjonistene fikk en skattelettelse med de nye skattereglene, om lag 10 prosent fikk uendret skatt, mens om lag 30 prosent fikk en skatteskjerpelse. Fordelingsvirkningene er nærmere omtalt i Prop. 1 LS (2010-2011) Skatter og avgifter 2011.

Endringene i skattereglene for pensjonister innebærer at en enslig pensjonist i 2012 vil begynne å betale skatt når pensjonsinntekten overstiger om lag 165 000 kroner. Tilsvarende vil et pensjonistektepar med lik pensjon begynne å betale skatt på en samlet inntekt over om lag 330 000 kroner. I disse beregningene er det lagt til grunn at pensjonistene kun har pensjonsinntekt og standardfradrag.

Uførepensjonister som får uførepensjonen beregnet etter dagens regler i folketrygdeloven, samt mottakere av behovsprøvde pensjonsytelser fra folketrygden, skatlegges fremdeles etter skattebegrensningsregelen. Skattebegrensningsregelen ble imidlertid justert noe i 2011. Regelen er nå individbasert, slik at kun den enkelte skattyters inntekt og formue inngår i beregningen. Særfradraget for uførhet er lik 32 000 kroner, mens trygdeavgiften er 4,7 prosent.

Boks 1.1 Lønnsbegreper og grunnlaget for beregning av årslønnsvekst

Beregningene av årslønn og lønnsvekst i tabell 1.1 bygger på lønnsstatistikk for de enkelte gruppene, og på opplysninger om lønnstillegg og reguleringstidspunkter i de enkelte år.

Beregningene er basert på oppgaver over time- eller månedslønn eksklusive overtidstillegg, men inklusive andre typer tillegg. Månedslønnen består av avtalt lønn, uregelmessige¹ tillegg og bonuser. Derimot inngår ikke fordel ved opsjoner og fordel ved aksjer til underkurs.

Beregningene inneholder de samme lønnskomponentene for alle grupper. Noen av lønnskomponentene som inngår, kan være bransjespesifikke tillegg, slik som f.eks. skifttillegg og ulempetillegg.

For gruppene/tariffområdene i tabell 1.1 beregnes årslønn for alle grupper ved å ta utgangspunkt i lønnsstatistikken for inneværende år og året før. For de fleste er tellingstidspunktet per oktober. En kan dermed anslå økningen i månedslønnen siden oktober året før. Økningen i månedslønnen over denne 12-månedersperioden deles i tariffmessig lønnsøkning og lønnsglidning. Tariffmessig lønnsøkning anslås på grunnlag av tariffavtaler og kan fordeles på bestemte tidspunkter i 12-månedersperioden. Lønnsglidningen, som beregnes som en restpost, blir fordelt på ett eller flere tidspunkter for de ulike gruppene, bl.a. ut fra kunnskap om virkningstidspunkt for lokalt avtalte tillegg. Under forutsetning av at det ikke gis sentrale tillegg på slutten av året eller det foreligger andre opplysninger om lønnsutviklingen, legger utvalget til grunn at lønnsnivået på tellingstidspunktet for lønnsstatistikken holder seg på samme nivå ut året. Deretter kan en beregne et gjennomsnittlig lønnsnivå for det aktuelle året.

¹ Uregelmessige tillegg omfatter bl.a. tillegg for ubekvem arbeidstid, utkallingstillegg, skifttillegg, smusstillegg, offshoret tillegg og andre tillegg som følge av arbeidets art. Uregelmessige tillegg er som regel knyttet til spesielle arbeidsoppgaver eller arbeidstider.

Vedleggstabell 1 Beregnet årslønnsvekst¹ fra året før. Supplement til tabell 1.1

Arbeidere i NHO-bedrifter^{2,11}:

År	Arbeidere	Industri-	Nærings- og	Treindustri	Kjemisk	Verksted- og	Bygg- og anleggsvirksomhet	
	i alt	arbeidere	nytelse		Prosessindustri ¹²	metall- industri	I alt	Byggeverk.
2002	5,6	5,0	6,1	6,1	-	5,5	5,3	5,3
2003	4,0	3,5	4,0	3,0	-	2,5	3,7	3,9
2004	3,6	3,6	4,0	3,1	-	4,0	3,6	3,6
2005	3,2	3,4	3,6	3,1	-	3,6	2,7	2,9
2006	4,2	3,6	3,3	3,9	-	3,8	3,9	4,1
2007	5,4	5,5	5,4	5,8	-	6,4	5,4	5,5
2008	5,7	5,7	5,7	5,8	-	5,9	5,4	5,5
2009	4,3	3,9	3,4	3,0	4,2	4,4 ¹⁴	3,9	3,9
2010	3,7	3,6	3,8	4,2	3,0	3,6	3,8	4,0
2011	-	4 ¼	4 ¾	4 ½	4 ¼	4	4 ¼	4¼
2001-10	47,4	44,8	46,9	44,9		47,4	44,8	46,0
Gj. sn. per år	4,4	4,2	4,4	4,2		4,4	4,2	4,3
Årslønn 2010	kr 386 900	kr 378 600	kr 344 600	kr 347 900	kr 401 000	kr 396 000	kr 413 300	kr 409 300

Arbeidere i NHO-bedrifter^{2,11}:

År	Transport-	Landtransport	Hotell- og	Funksjonærer i NHO-bedrifter ¹¹		Forretnings- og Sparebanker ^{4,11}	Varehandel ¹¹		
	sektoren i alt		rest. ³⁾	I alt	Industriefunk. ¹³		I alt	Engroshandel	Detaljhandel
2002	5,4	-	5,6	5,6	6,1	6,2	4,4	4,2	5,5
2003	5,2	-	3,1	5,1	4,6	4,5	4,6	4,2	5,0
2004	4,0	-	1,5	4,1	3,8	4,0	3,9	3,3	4,3
2005	3,8	-	2,5	4,1	4,3	7,7	3,7	4,0	3,9
2006	3,9	-	3,3	5,1	4,6	5,6	3,4	3,4	4,6
2007	4,4	-	4,2	6,3	5,7	5,2	5,9	5,5	5,0
2008	6,6	-	4,6	5,8	6,3	9,2	4,3	4,5	4,5
2009	4,5	4,7	3,1	4,7	4,5	0,4	3,0	3,7	2,1
2010	3,4	3,6	3,1	4,4	4,3	5,9	2,9	-	-
2011	3¾	-	3 ½	5	4 ½	4,9	-	-	-
2001-10	49,6	-	35,6	55,4	53,8	60,3	42,4	-	-
Gj. sn. per år	4,6	-	3,4	5,0	4,9	5,4	4,0	-	-
Årslønn 2010	kr 356 100	kr 337 300	kr 299 200	kr 570 800	kr 580 000	kr 555 600	kr 392 000	-	-

År	Kommunene			Spekter-bedrifter			
	Forretningsm.tjenesteyting ¹¹	Staten	I alt	Undervisnings- sektoren	Helseforetakene (Spekter)	Helseforetakene (SSB) ⁸	Øvrige bedrifter
2002	4,6	5,9	6,0	8,2	5,3		5,5
2003	4,8	4,3	4,4	5,4	7 ⁵		3,8
2004	3,5	3,7	3,8	3,2	3 ⁶		3,4
2005	2,4	3,4	3,4	3,0	3,3 ⁶		3,6
2006	3,2	4,5	3,9	2,6	3,7 ⁷	3,0	4,8 ⁹
2007	5,0	5,1	4,8	3,6	4,9 ⁷	6,8	5,3
2008	4,8	6,7	6,7 ¹⁰	5,7	6,5 ⁷	5,1	6,2
2009	2,7	4,4	4,6	4,4	5,1 ⁷	4,9	4,0
2010	3,3	4,5 ¹⁵	3,7	3,6	3,7 ⁷	3,1	3,5
2011	-	4	4½	4¼	4 ¹⁶	-	4,1
2001-10	40,0	51,4	49,7	47,3	51,4	48,0	40,0
Gj. sn. per år	3,8	4,7	4,6	4,4	4,7	4,5	3,8
Årslønn 2010	kr 370 900	kr 450 300	kr 398 500	kr 445 700	kr 453 200	kr 458 800	kr 424 000

¹ Veksttallene er per årsverk for arbeidere og funksjonærer i NHO-bedrifter, staten, skoleverket, kommunene og Spekter-bedrifter. For de andre er de for heltidsansatte med unntak av varehandel og forretningsmessig tjenesteyting i 2010.

² Gjelder for arbeidere med gjennomsnittlig avtalefestet normalarbeidstid, for dagarbeidere betyr dette 37,5 t/uke.

³ Omfatter månedslønte, prosentlønte og timelønte arbeidstakere. Årslønnsnivået er et gjennomsnitt for fastlønte og prosentlønte.

⁴ Forretnings- og sparebanker og forsikringsvirksomhet under ett som omfatter noen flere grupper enn forhandlingsområdet bank og forsikring. Forsikring er inkludert fra 2003.

⁵ Legene trakk opp lønnsveksten med om lag 2 prosentpoeng

⁶ Heltidsansatte

⁷ Lønnsveksten i årene 2006 til 2010 er per årsverk og er beregnet av Spekter på grunnlag av et datamateriale de har innhentet per oktober i årene 2005 – 2009 supplert med innhenting også på andre tidspunkter. Spekter beregnet også lønnsveksten for årene 2002 og 2003. For årene 2004 og 2005 er lønnsveksten for heltidsansatte og er beregnet av SSB.

⁸ SSB har på grunnlag av innhentet lønnsstatistikk i per oktober i årene 2006-2010 beregnet lønnsveksten for heltidsansatte i denne perioden.

⁹ Ekskl. flygeledere var lønnsveksten 4,4 prosent.

¹⁰ En oppjustering av minstelønnsatsene for høyskolegruppene pr 1.1.2008 bidro med 0,2 prosentpoeng til lønnsveksten i 2008.

¹¹ Lønnsveksten fra 2008 til 2009 er etter ny næringsstandard. Sammenlignet med veksten fra 2007 til 2008 og tidligere år, vil det være et brudd i tidsserien.

¹² Gruppen samsvarer om lag med summen av tidligere elektrokjemisk industri, kjemisk industri og treforedling (se tabell 4.9 i NOU:2009:7) og en del mindre grupper innenfor kjemisk prosessindustri.

¹³ Antall årsverk i industrifunksjonærgruppen er redusert med i overkant av 10 prosent fra 2008 til 2009, i hovedsak fordi forlag nå er klassifisert utenfor industri, mens de fram til 2008 var innenfor industri.

¹⁴ Som følge av ny næringsgruppering er montasje og reparasjon av heiser flyttet til bygg- og anleggsvirksomhet.

¹⁵ Årslønnsveksten for det statlige tariffområdet inkluderer virkninger ny arbeidstidsavtale for politi- og lensmannsetaten med et bidrag på 0,6 prosentpoeng og 0,3 prosentpoeng som skyldes omlegging av beregningsmetode.

¹⁶ Lønnsveksten i 2011 er basert på tallmateriale/lønnsstatistikk fra SSB. Utvalget vil se nærmere på de historiske tallene for lønnsvekst i helseforetakene.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget